

Venezuela: Ytringsfrihet og kritiske ytringer i sosiale medier

- Hvilke reaksjoner møter personer som ytrer seg kritisk i sosiale medier?
- Hvem av kritikerne opplever reaksjoner?

Bruk av kilder

Responsen baserer seg i stor grad på informasjon innhentet på informasjons-innhentingsreiser til Caracas, Venezuela i mai 2019 og mai 2022. I Caracas hadde vi møter med blant annet menneskerettighetsorganisasjonene Foro Penal og PROVEA, tenketanken International Crisis Group (ICG) og professor Natalia Gan ved Universidad Metropolitana i Caracas.

I tillegg bygger responsen på informasjon fra skriftlige publikasjoner og kontakt med andre muntlige kilder.

Responsen er en oppdatering av en utgivelse med samme tittel fra august 2019.

Begrenset ytringsfrihet

Ytringsfriheten i Venezuela er begrenset; noe skyldes rene myndighetshandlinger, mens andre forhold skyldes dårlig infrastruktur. Som et eksempel kan vi vise til at mellom 2003 og 2022 ble det dokumentert nedleggelse av minst 285 radiostasjoner over hele landet. Dette tilsvarer over 70 % av det totale antallet medier stengt i perioden. Bare i løpet av 2022 beordret venezuelanske myndigheter stenging av mer enn 80 stasjoner, flere enn noen av de foregående årene. Et nasjonalt teleselskap som til tider samarbeidet med sikkerhetsstyrkene sto for nedleggelsene under påskudd av at radiostasjonene skal ha operert i det skjulte (Espacio Público 2023).

I perioden 2013 til 2022 forsvant også mer enn 60 aviser på grunn av manglende finansiering, kontroll fra myndighetene eller fordi de ikke fikk kjøpt nok

trykkipapir. TV-stasjoner har enten innført selvsensur eller blitt nedlagt (Kahn 2023).

I 2022 registrerte den frivillige organisasjonen Espacio Público 227 hendelser der ytringsfriheten ble krenket. Majoriteten av sakene gjaldt sensur, men også trusler, verbale og juridiske trakasseringer og aggresjon, i tillegg til 14 arrestasjoner og ett dødsfall (Espacio Público 2023; U.S. Department of State 2023). I 2021 var antallet hendelser 244, en nedgang på 464 fra 2017, som var året med høyest antall krenkelser, hele 708 hendelser (Espacio Público 2023).

Reaksjoner mot journalister

Journalister og andre som ytrer seg kritisk mot det venezuelanske regimet har blitt utsatt for reaksjoner, blant annet i form av vold, trusler og arrestasjoner (U.S. Department of State 2023, s. 2; HRW 2023; Freedom House 2022; Espacio Público 2023; Kahn 2023). Kritikkk som rammer presidenten og hans familie kan skape sterke reaksjoner fra myndighetene (CPJ 2023; ICG, møte i Caracas mai 2023). Fornærmelser mot presidenten kan straffes med seks til 30 måneders fengsel uten kausjon, med mildere straff for fornærmelser mot lavere rangerte tjenestemenn (U.S. Department of State 2023).

Journalister er blant de gruppene av befolkningen som myndighetene, og spesielt etterretningstjenesten SEBIN, følger med på. Andre grupper myndighetene har under oppsikt er opposisjonspolitikere, studenter, ledere av demonstrasjoner og personer som jobber for frivillige organisasjoner (UN General Assembly 2022). Ifølge opplysninger FNs generalforsamling har fått, handler SEBIN blant annet på ordre direkte fra president Maduro (UN General Assembly 2022).

Hundrevis av venezuelanske journalister lever i eksil grunnet manglende pressefrihet (OHCHR 2019, s. 6). Likevel er det mange journalister som kan skrive forholdsvis kritisk om Venezuela innenfor visse rammer. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Foro Penal (møte i Caracas mai 2022) ønsker venezuelanske myndigheter utad å vise at de tillater kritikk, og det brukes som et politisk våpen. For venezuelanske myndigheter er det et spørsmål om hva som lønner seg; å reagere med arrestasjoner og trusler, og dermed påkalle seg internasjonal kritikk, eller å la det passere.

Journalister som har ytret seg kritisk om myndighetenes håndtering av covid-pandemien, har blitt utsatt for reaksjoner (HRW 2022). Journalister og mediearbeider har blitt tiltalt for ærekrenkelser, injurier, bakvaskelser og terrorisme. Andre får eiendeler og utstyr beslaglagt og kontorer overtatt av myndighetene. Noen uavhengige har blitt «kjøpt og betalt» for å dekke myndighetsrelatert stoff på en vennligere måte (Espacio Público 2023; Kahn 2023). Også slektninger av journalister har vært utsatt for trusler (CPJ 2023).

Én av de i alt 285 politiske fangene i landet (per juni 2023) er journalisten Roland Carreno. Han har sittet fengslet siden 2020, og har ennå ikke fått noen dom (RSF 2021; Foro Penal, meldingsutveksling juni 2023; Foro Penal 2023). Carreno er avis- og TV-journalist. RSF viser til at han sitter fengslet grunnet en fabrikkert sak med blant annet anklager om våpenbesittelse. Carreno var kritiker av president Maduros regime og politisk aktiv i opposisjonspartiet Voluntad Popular (RSF 2021). Per i dag (juni 2023) er det ikke andre journalister som sitter fengslet i Venezuela. Andre som har vært arrestert og fengslet har blitt løslatt. Noen av dem er fortsatt under etterforskning (Foro Penal 2023).

Hvilke reaksjoner møter personer som ytrer seg kritisk i sosiale medier?

Brudd i internettjenesten skjer ofte. Manglende investeringer i infrastruktur og myndighetenes blokkering av uavhengige nettsider har gjort tilgangen til sosiale medier vanskelig (OHCHR 2019, s. 6; Kahn 2023). Spesielt i politisk sensitive perioder, som i tiden rundt regionale valg, har president Maduro blokkert tilgangen til ulike nettsider (Freedom House 2022). I løpet av 2022, ble totalt 74 tilfeller med internettbrudd registrert. Dette skjedde først og fremst på landsbygda (Espacio Público 2023).

Internett og sosiale medier har etter hvert blitt hovedplattformen for kommunikasjon og informasjon for befolkningen, til tross for tidvis blokkering av nettsider og manglende investering i infrastruktur (OHCHR 2019, s. 6).

Det er ikke bare journalister som har opplevd overgrep pga. sine ytringer. Også personer som har uttalt seg kritisk om regimet i sosiale medier, har blitt møtt med reaksjoner fra myndighetene (HRW 2017, s. 18–19; OHCHR 2019).

Espacio Público opplyste i 2019 at de hadde registrert vilkårlige arrestasjoner og anklager mot 55 personer som hadde ytret seg kritisk i sosiale medier i løpet av de foregående ti årene. 24 av disse personene ble arrestert i 2018 (som sitert i OHCHR 2019, s. 6).

Menneskerettsorganisasjoner har tidligere rapportert om konkrete tilfeller hvor personer har blitt arrestert som følge av kritiske ytringer. HRW viser til en sak der en person i april 2017 ble oppsøkt hjemme av representanter for sikkerhetstjenesten for offentlig å ha kritisert regimet. Personen ble tatt med til et hemmelig sted, torturert og holdt i flere uker før han slapp fri og måtte undertegne et dokument som sa at han var blitt holdt i én dag. Personen fikk så meldeplikt, men greide å komme seg ut av landet (HRW 2017, s. 18–19).

OHCHR viser til en annen sak med en studentleder og politisk aktivist fra delstaten Mérida som har sittet arrestert siden januar 2016, for å ha tvitret kritisk

mot myndighetene. Saken endte i retten, og han ble tiltalt for å ha oppmuntret til å spre hat og falsk informasjon (OHCHR 2018, s. 38). Landinfo har ingen nærmere informasjon om dette konkrete tilfellet.

Arrestasjoner for publisering på nettet har fortsatt, ofte under falske påskudd om oppfordring til hat. Sakene endte imidlertid med løslatelse knyttet til bestemte vilkår (Freedom House 2022). Espacio Público registrere fem vilkårlige arrestasjoner pga. publiseringer på nett fra januar t.o.m. august 2022 (U.S. Department of State 2023).

En som ble arrestert i 2022, var en dame på over 70 år. Hun hadde publisert en TikTok-video hvor hun blant annet omtalte Maduros ektefelle som enke. Dette var nok til at kvinnen ble pågrepet og måtte stå offentlig fram og si at hun var lei seg for det hun hadde gjort. Kvinnen ble løslatt med meldeplikt (ICG, møte i Caracas mai 2022; U.S. Department of State 2023).

Foro Penal opplyser at to av de 285 politiske fangene i landet sitter fengslet grunnet ytringer på sosiale medier. Den ene personen ble arrestert i april 2020, den andre i februar 2021. Én av de to skal ha postet et bilde av en dommer sammen med en ape på sosiale medier, med påskriften «Hva mener dere?» (Foro Penal 2022).

Det er lite logikk i hvem som pågripes for kritiske ytringer

Det er svært vanskelig å vite hva som gjør at personer som ytrer seg kritisk i sosiale medier møter reaksjoner fra myndighetene. «Vi vet ikke om det er det personen skriver om eller om det er andre forhold som er avgjørende», har Natalia Gan påpekt (møte i Caracas mai 2019). ICG har lignende erfaringer (møte i Caracas mai 2022). Det er også vanskelig å vite i hvor stor grad myndighetene følger med på det som blir publisert. Det som er sikkert, er at de følger med på mye (Gan, møte i Caracas mai 2019). Ifølge ICG kan det være mulig å være kritisk til myndighetene og å ytre seg. Ofte skjer det ingenting, dvs. at myndighetene ikke reagerer. Problemet er at myndighetene plutselig kan reagere med strenge sanksjoner mot ytringer som tidligere har fått passere, og at det dermed er vanskelig å forutsi hva som kan skape reaksjoner og hva det er helt greit å ytre seg om (ICG; PROVEA, møte i Caracas mai 2022).

Hva myndighetene kan tolerere i øyeblikket varierer. Det å kritisere en strømstans kan være mulig én dag, mens det kan føre til reaksjoner neste dag. Det kommer an på hva myndighetene ønsker å skjule og hva de synes er greit at folk kritiserer (Foro Penal, møte i Caracas mai 2022).

ICG viser til at hendelser som kan virke helt uskyldige og latterlige kan føre til reaksjoner, særlig hvis dette er forhold som angår presidenten og førstedamen. En personlig fornærmelse mot en myndighetsperson kan føre til reaksjoner i form av pågripelser eller at den som har ytret seg må stå offentlig fram og be om unnskyldning (ICG, møte i Caracas mai 2022).

Myndighetene er mer vare for kritikk fra personer innad i myndighetsapparatet enn fra andre. De som jobber for myndighetene, blir fulgt med på og kan ikke tillate seg å være kritiske. Opposisjonen kan ytre seg mer kritisk enn personer som er «innenfor» systemet (internasjonal organisasjon, møte i Caracas mai 2022).

Flere kilder er enige i at myndighetene ikke forfølger eller trakasserer alle som poster kritikk på sosiale medier, men at de holder øye med enkelte personer (Foro Penal; Gan, møter i Caracas mai 2019; PROVEA, møte i Caracas 2022). Ifølge Foro Penal og PROVEA kan det virke tilfeldig hvem som blir rammet av myndighetene, men de påpekte at det kan være noe i den enkeltes profil som gjør at myndighetene følger med på deres aktivitet. PROVEA (møte i Caracas mai 2019) uttalte at det er vanskelig å se noen logikk. Enkelte ganger er det kjente personer som kommer med kritikk i sosiale medier og blir arrestert, andre ganger er det helt ukjente personer. PROVEA hevdet videre at ingen kan føle seg sikre på å ikke bli anholdt, men mente det ikke alltid er de som går ut med mest åpenbar kritikk, som er mest utsatt.

Hvorvidt myndighetene reagerer eller ikke, kommer også an på kostnaden ved å møte kritiske ytringer med trusler eller arrestasjoner. Myndighetene klarer ikke å følge med på alt, og har ikke full kontroll med hva som skrives. Det å ha full kontroll vil kreve mye penger, og disse pengene har ikke Venezuela. Overvåkingen er ikke så god at de har full oversikt. Myndighetene ønsker likevel å sende ut en «fryktmelding» ved å arrestere en del personer. De ønsker å fremstå som om de vet alt og har full oversikt (Foro Penal; PROVEA, møter i Caracas mai 2022). Foro Penal (møte i Caracas mai 2022) viser til den kjente opposisjonspolitikeren Leopoldo Lopez som lenge satt fengslet, men som ble løslatt fordi omdømmekostnaden med å la ham sitte fengslet ble for stor. Saken vakte stor internasjonal oppmerksomhet, og Venezuela ble satt i et uheldig lys. Fordelen med å løslate ham var høyere sett fra myndighetenes side, enn å la ham bli sittende i fengsel.

Hvorvidt en person som poster innlegg på Twitter eller andre sosiale medier har mange følgere eller ikke, trenger heller ikke være avgjørende for om vedkommende får problemer med myndighetene. Dette betyr at myndighetene sender et signal om at man ikke kan være trygg, og at de ønsker å vise at de har kontroll. PROVEA har vist til et tilfelle med en person med rundt 50 følgere på Twitter. Personen skrev en tweet om Maduros sønn, og det endte med arrestasjon. Andre kan ha langt flere følgere, skrive kritisk, og likevel unnslippe reaksjoner (PROVEA, møte i mai 2022).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

CPJ, dvs. Committee to Protect Journalists (2023, 27. januar). *Venezuelan authorities question 2 El Nacional employees, summon 3 others*. New York: CPJ. Tilgjengelig fra <https://cpj.org/2023/01/venezuelan-authorities-question-2-el-nacional-employees-summon-3-others/> [lastet ned 27. juni 2023]

Espacio Público (2023, 3. mai). *Informe 2022: Situación del derecho a la libertad de expresión e información en Venezuela*. Caracas: Espacio Público. Tilgjengelig fra <https://espaciopublico.org/informe-2022-situacion-del-derecho-a-la-libertad-de-expresion-e-informacion-en-venezuela/> [lastet ned 27. juni 2023]

Freedom House (2022). *Freedom on the net 2022*. Washington D.C.: Freedom House. Tilgjengelig fra <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-net/2022> [lastet ned 30. mai 2023]

Foro Penal (2022, 23. september). *Un detenido está enfermo y no lo llevan al hospital porque no hay vehículos para trasladarlo*. Caracas: Foro Penal. Tilgjengelig fra <https://unaventanaalibertad.org/alertas/tachira-un-detenido-esta-enfermo-y-no-lo-llevan-al-hospital-porque-no-hay-vehiculos-para-trasladarlo/> [lastet ned 8. juni 2023]

Foro Penal (2023, 5. juni). *Foro Penal*. Caracas: Foro Penal. Tilgjengelig fra <https://foropenal.com/> [lastet ned 8. juni 2023]

HRW, dvs. Human Rights Watch (2017, 29. november). *Crackdown on Dissent*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2017/11/29/crackdown-dissent/brutality-torture-and-political-persecution-venezuela> [lastet ned 27. juni 2023]

HRW (2022, 13. januar). *Venezuela. Events of 2021*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/venezuela> [lastet ned 30. mai 2023]

HRW (2023, 12. januar). *Venezuela. Events of 2022*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/venezuela> [lastet ned 30. mai 2023]

- Kahn, G. (2023, 14. mars). *Forced out from print and airwaves, news media in Venezuela shift to digital to survive*. Oxford: Reuters Institute. Tilgjengelig fra <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/news/forced-out-print-and-airwaves-news-media-venezuela-shift-digital-survive> [lastet ned 9. juni 2023]
- OHCHR (2018, juni). *Human Rights violations in the Bolivarian Republic of Venezuela: Downward spiral with no end in sight*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra https://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/VenezuelaReport2018_EN.pdf [lastet ned 22. juni 2023]
- OHCHR (2019, 5. juli). *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela. Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of the Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig via <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/report-united-nations-high-commissioner-human-rights-situation> [lastet ned 22. juni 2023]
- RSF, dvs. Reporters Without Borders (2021, 27. oktober). *Venezuelan journalist completes 12 months in arbitrary detention*. Paris: RSF. Tilgjengelig fra <https://rsf.org/en/venezuelan-journalist-completes-12-months-arbitrary-detention> [lastet ned 8. juni 2023]
- U.S. Department of State (2023, 20. mars). *Country reports on human rights practices 2022 – Venezuela*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/02/415610_VENEZUELA-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf [lastet ned 22. mai 2023]
- UN General Assembly (2022, 17. november). *Report of the independent international fact-finding mission on the Bolivarian Republic of Venezuela*. New York: UN General Assembly. Tilgjengelig fra <https://undocs.org/en/A/HRC/51/43> [lastet ned 23. mai 2023]

Muntlige kilder

- Foro Penal. Menneskerettighetsorganisasjon i Venezuela. Møter i Caracas 8. mai 2019 og 12. mai 2022, meldingsutveksling juni 2023.
- Gan, Natalia. Professor ved Universidad Metropolitana, Caracas. Møte i Caracas 8. mai 2019.
- Natalia Gan bor og arbeider i Venezuela. Hun har blitt anbefalt som kilde av Senter for Utvikling og Miljø (SUM) ved UiO.
- ICG (International Crisis Group). Møte i Caracas mai 2022.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Caracas mai 2022.
- PROVEA, dvs. Programa Venezolano de Educación – Acción en Derechos Humanos, ved Rafael Uzcategui. Møte i Caracas 8. mai 2019 og 12. mai 2022
- Venezuelansk menneskerettsorganisasjon. PROVEA jobber med menneskerettigheter og sosiale og kulturelle rettigheter. Jobber blant annet med å skaffe advokater, gratis juridisk hjelp til undersøkelser i rettssaker. Organisasjonen trekkes fram som en svært pålitelig kilde av flere. Lederen er selv sosiolog og gir gode analyser av situasjonen i landet.

© Landinfo 2023

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.